

УДК 378.04:614.253.1]:615.478

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЇХ ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕДИЧНОГО ОБЛАДНАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Марина Бичко, Сергій Стеценко

*Полтавський державний медичний університет***Анотація:**

Статтю присвячено професійному становленню майбутніх сімейних лікарів у процесі навчання в медичному закладі вищої освіти в контексті втілення особистісного підходу до навчання. Обґрунтовано доцільність реалізації особистісного підходу в процесі здійснення якісної професійної підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності та визначено дидактичну мету такого особистісно орієнтованого навчання студентів медичних закладів вищої освіти. Висвітлено етапи реалізації особистісного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності; визначено чітку позицію кожної зі сторін освітнього процесу: «викладач медичного закладу вищої освіти – студент як майбутній сімейний лікар». Розглянуто сутність та особливості поняття «професійне становлення висококваліфікованого медичного фахівця», а також висвітлено власне бачення етапів професійного становлення майбутніх сімейних лікарів. Здійснено детальний опис процесів усебічної трансформації особистості, що відбувається на кожному з п'яти послідовних етапів, починаючи від мислення студентів, аналізу їхніх професійних інтересів, прагнень, нахилів, можливостей та якостей до моменту здійснення висококваліфікованої діяльності у сфері сімейної медицини. Визначено роль та місце принципу безперервного професійного розвитку в процесі формування готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності, певні його особливості, а також роль викладача в процесі самоосвіти майбутніх сімейних лікарів. Окреслено механізми введення елементів самоосвіти в процес навчання висококваліфікованих медичних фахівців у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова:

майбутні сімейні лікарі; особистісний підхід; професійне становлення; медичне обладнання; самоосвіта; готовність до професійної діяльності.

Аннотация:

Бычко Марина, Стеценко Сергей. Профессиональное становление будущих семейных врачей в процессе подготовки их к применению медицинского оборудования в профессиональной деятельности.

Статья посвящена процессу профессионального становления будущих семейных врачей во время обучения в медицинском учреждении высшего образования в контексте осуществления личностного подхода к обучению. Обоснована целесообразность реализации личностного подхода в процессе качественного профессиональной подготовки будущих семейных врачей к применению медицинского оборудования в профессиональной деятельности и определена дидактическая цель личностно ориентированного обучения студентов медицинских высших учебных заведений. Отображены этапы реализации личностного подхода в процессе профессиональной подготовки будущих семейных врачей к применению медицинского оборудования в профессиональной деятельности; определена четкая позиция каждой из сторон образовательного процесса: «преподаватель медицинского учреждения высшего образования – студент как будущий семейный врач». Рассмотрены сущность и особенности понятия «профессиональное становление высококвалифицированного медицинского специалиста», а также представлена собственная классификация этапов профессионального становления будущих семейных врачей. Представлено детальное описание процессов всесторонней трансформации личности, происходящей на каждом из пяти последовательных этапов, начиная с мышления студентов, анализа их профессиональных интересов, стремлений, возможностей и качеств до момента высококвалифицированной деятельности в сфере семейной медицины. Определены роль и место принципа непрерывного профессионального развития в процессе формирования готовности будущих семейных врачей к применению медицинского оборудования в профессиональной деятельности, особенности процесса самообразования, а также роль преподавателя в самообразовании будущих семейных врачей. Выяснены механизмы введения элементов самообразования в процесс обучения высококвалифицированных медицинских специалистов в сфере здравоохранения.

Ключевые слова:

будущие семейные врачи; личностный подход; профессиональное становление; медицинское оборудование; самообразование; готовность к профессиональной деятельности.

Resume:

Bychko Maryna, Stetsenko Serhii. Professional formation of future family doctors in the process of preparation for the application of medical equipment in their professional activity.

The article is devoted to the process of professional development of future family doctors during training in a medical institution of higher education in the context of the implementation of a personal approach to training. The expediency of implementing a personal approach in the process of implementing high-quality professional training of future family doctors for the use of medical equipment in professional activities has been substantiated and the didactic goal of personality-oriented education of students of medical higher educational institutions has been determined. The article reflects the stages of the implementation of a personal approach in the professional training of future family doctors for the use of medical equipment in their professional activities; defined a clear position of each of the sides of the educational process - «a teacher of a medical institution of higher education – a student as a future family doctor». The essence and features of the concept of professional development of a highly qualified medical specialist are considered, as well as their own classification of the stages of professional development of future family doctors is presented. The article describes in detail the processes of comprehensive transformation of the personality that occurs at each of the five successive stages, starting with the thinking of students, analyzing their professional interests, aspirations, capabilities and qualities to the moment of highly qualified activities in the field of family medicine. The role and place of the principle of continuous professional development in the process of forming the readiness of future family doctors to use medical equipment in professional activities, the features of the self-education process, as well as the role of the teacher in the process of self-education of future family doctors are determined. The mechanisms of introducing elements of self-education into the training process of highly qualified medical specialists in the field of health care have been determined.

Key words:

future family doctors; personal approach; professional development; self-education; readiness for professional activity; medical equipment.

Постановка проблеми. Одним з основних завдань системи охорони здоров'я України є підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних медичних фахівців, здатних надавати високоякісну медичну допомогу населенню, безперервно професійно зростати та самовдосконалюватися. Зокрема, в умовах сьогодення, підвищується попит на лікарів загальної практики – сімейної медицини, які належать до первинної ланки (першого контакту) і за допомогою медичного обладнання діагностують захворювання на ранніх стадіях, після чого перенаправляють пацієнта до лікарів вторинної ланки, які надають спеціалізовані та більш складні послуги. Основним показником підготовки сімейних лікарів є професіоналізм, про який свідчать ґрунтовні знання, здатність до ефективного застосування медичного обладнання (безпосередньо чи опосередковано) під час встановлення діагнозу й з терапевтичною метою, а також здатність ухвалювати швидкі, результативні та ефективні рішення в різних життєвих ситуаціях, коли йдеться про життя та здоров'я пацієнтів.

Професійне становлення особистості майбутніх сімейних лікарів відбувається під час навчання в медичних закладах вищої освіти (ЗВО). Велику роль у цьому процесі відіграє освітнє середовище медичного ЗВО (його спрямованість), а також педагогічні умови та підходи до навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особистісному підходу в освіті та професійній підготовці майбутніх фахівців присвячена значна кількість праць вітчизняних учених (Т. Гуменникова, О. Дубасенюк, Т. Одобецька, О. Пехота, В. Рибалка, А. Старева, О. Хохліна, С. Шадрук та ін.). Проблеми сутності особистісного підходу в координатах особистісного й професійного становлення майбутніх лікарів порушували у своїх роботах О. Бусло, І. Вітенко, О. Гуржий, І. Кахно, О. Лазуренко, Н. Перцева, М. Філоненко, О. Чабан, Д. Чуб та ін.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розглянути процес та етапи професійного становлення майбутніх сімейних лікарів на засадах особистісного підходу в процесі формування їхньої готовності до застосування медичного обладнання в професійній діяльності; визначити роль медичного ЗВО та викладача в процесі професійного становлення майбутніх сімейних лікарів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На підставі аналізу значної кількості літературних джерел можемо констатувати, що особистісний вимір у процесі підготовки майбутніх сімейних

лікарів до професійної діяльності є провідним чинником для досягнення основної мети вищої медичної школи – самореалізації особистості та її професійного становлення, орієнтації на саморозвиток. Створення сприятливих умов для особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх сімейних лікарів в умовах багаторівневої медичної освіти – один із ключових індикаторів її ефективності та якості. Науковці тлумачать особистісний підхід, по-перше, як певну сукупність концептуальних принципів, які зорієнтовують процес навчання та професійної підготовки студента – ключового суб'єкта освітнього процесу, по-друге, як систему методичних засобів, що сприяють усебічному розвитку в освітньому середовищі ЗВО.

На переконання О. Дубасенюк (2012), особистісний підхід – це тактика, яка передбачає виявлення практичних аспектів розв'язання проблеми формування готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності на підставі сукупності наукового досвіду. Із погляду методології, цей підхід допомагає виявити специфіку побудови діяльності науково-педагогічних кадрів на основі поваги до особистості кожного студента, довіри до нього, визначення його ролі і місця в освітньому процесі, а також сприяє розкриттю й максимальному використанню суб'єктного досвіду.

У праці І. Кахно «Детермінанти особистісного становлення студентів-медиків на етапі професійного навчання» (2010) зазначено, що особистісний підхід передбачає орієнтацію на той факт, що особистість студента розвивається за умов наявності цілісної і системної організації навчально-професійної діяльності в медичному ЗВО, а розвиток прогнозує перехідний період від самовизначення студента як майбутнього лікаря до з'ясування специфіки професії, становлення образу «Я-професіонала». Системотвірним чинником особистості є професійна спрямованість, що характеризує ступінь вияву прагнення до оволодіння професією та бажання працювати за вибраним фахом, що зумовлює професійне становлення студента як майбутнього лікаря.

Як слушно зауважує О. Жданова-Неділько (2016), особистісний підхід у професійній підготовці фахівців у ЗВО уможливорює особистісно орієнтоване навчання студентів, яке доцільно трактувати як таку організацію навчання, що зважає на індивідуальні потреби й можливості майбутнього сімейного лікаря й будується на засадах поваги до особистості студента, ставлення до нього як до свідомого й відповідального суб'єкта навчальної взаємодії

(«викладач медичного ЗВО – студент як майбутній сімейний лікар»), сприяє становленню соціальної та професійної компетентної особистості. Дидактична мета такого навчання, на нашу думку, полягає у створенні сприятливих умов (змісту, методів, форм організації навчання, засобів, освітнього середовища кафедри, медичного ЗВО загалом) для індивідуальної самореалізації майбутніх сімейних лікарів, розвитку та саморозвитку особистісного потенціалу, професійної компетентності, зокрема готовності до застосування медичного обладнання в професійній діяльності.

О. Хохліна (2019) схарактеризувала особливості реалізації особистісного підходу в професійній підготовці майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності:

1) виявлення й розкриття можливостей студентів у процесі навчання в медичному ЗВО (відбувається впродовж усього терміну навчання, починаючи з першого курсу);

2) становлення свідомості й самосвідомості студентів, допомога в усвідомленні себе як особистості, як лікаря-професіонала в галузі сімейної медицини, своїх можливостей (у навчанні, у майбутній професії);

3) виявлення й розвиток особистісних якостей, необхідних для роботи сімейного лікаря;

4) сприяння самовизначенню студента, його самореалізації й самоствердженню під час навчання, а також у професійній діяльності сімейного лікаря.

У контексті використання особистісного підходу в процесі формування готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності заслуговують на увагу дослідження О. Лазуренко (2018). Їх ґрунтовний аналіз дав змогу дійти висновку, що професійне становлення особистості майбутнього сімейного лікаря відбувається не лише під час навчання в медичному ЗВО, а й під час практик, відвідування центрів сімейної медицини, спілкування з лікарями-практиками сімейної медицини.

Професійне становлення майбутнього сімейного лікаря – поетапний процес індивідуально-особистісного розвитку висококваліфікованого фахівця сімейної медицини. На нашу думку, особистісний підхід у процесі формування готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності передбачає орієнтацію на професійне становлення студентів, яке охоплює декілька етапів.

На першому етапі відбувається професійне самовизначення майбутнього сімейного лікаря,

аналіз його професійних інтересів, прагнень, нахилів, можливостей, якостей. Варто зауважити, що професійне самовизначення може відбуватися на будь-якому курсі навчання в медичному ЗВО, навіть на першому або ще й до вступу. Бесіди зі студентами доводять, що під час вступу певна кількість студентів свідомо прагне здобути фах сімейного лікаря й працювати з пацієнтами та їхніми родинами, відкривати власні клініки сімейної медицини тощо.

На другому етапі відбувається власне процес професійної підготовки студента-медика, оволодіння ним фундаментальними теоретичними знаннями, набуття професійних компетентностей, формування готовності до різних видів професійної діяльності сімейного лікаря, що вирізняється поліаспектністю.

До фундаментальних дисциплін, пов'язаних із підготовкою майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності, належить медична й біологічна фізика як сучасний напрям науки і техніки, що виконує медичні завдання з розроблення фізичних основ методів лікування, діагностики та створення апаратури, фізичної за конструкцією й медичної за прикладним застосуванням. Тож у контексті дослідження другий етап передбачає звернення особливої уваги на медичну й біологічну фізику. Доцільною є також організація гурткової роботи студентів.

Третій етап професійного становлення майбутнього сімейного лікаря-професіонала стартує, коли випускник розпочав практичну діяльність і продовжує професійне навчання в інтернатурі за фахом «Загальна практика – сімейна медицина». На цьому етапі в здобувачів є можливість безпосередньо застосовувати здобуті теоретичні знання, удосконалювати свої вміння й відпрацьовувати навички застосування медичного обладнання в професійній діяльності сімейного лікаря. Важливо чітко усвідомлювати значення медичного обладнання для результативності й ефективності лікувально-діагностичного процесу, прагнути до вдосконалення навичок його використання, з огляду на сучасні тенденції на ринку медичної техніки й апаратури, що постійно поповнюється новинками, які варто ретельно вивчати й упроваджувати в роботу сімейного лікаря.

Четвертий етап – виконання професійних обов'язків, період набуття власного досвіду в галузі сімейної медицини, самостійного виконання кваліфікованої професійної діяльності сімейного лікаря, невідпинний розвиток професійних компетентностей, зокрема здатності використовувати різні категорії медичного обладнання в роботі сімейного лікаря, розвиток власного професіоналізму в контексті

самостійного опанування нової медичної техніки й апаратури, що з'являється на ринку, проектування кар'єрного зростання у сфері сімейної медицини. Варто наголосити на важливості для кожного сімейного лікаря-практика подальшого професійного саморозвитку та самовдосконалення.

П'ятий етап – висококваліфікована діяльність у сфері сімейної медицини, професійна мобільність сімейного лікаря, професійна майстерність та її постійне вдосконалення, орієнтація на освіту впродовж усього життя. На цьому етапі необхідно акцентувати увагу на важливості самоосвіти для кожного сімейного лікаря-практика, що має охоплювати всі аспекти професійної діяльності (бути готовим до опанування нового медичного обладнання та його використання під час лікувально-діагностичного процесу).

Погоджуючись із позицією вчених, наголосимо, що особистісний підхід, із погляду формування готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності, означає актуалізацію організації самостійної роботи студентів, наявність нових форм, методів і засобів самоосвітньої діяльності, тобто розвиток не лише професійної компетентності студентів, а і їхньої особистості загалом через самоосвіту. У цьому процесі основним завданням професійної підготовки майбутнього лікаря стає створення умов розвитку гармонійної, морально досконалої, соціально активної (через активізацію внутрішніх ресурсів), професійно компетентної особистості, яка саморозвивається (Перцева, Гуржий, & Чуб, 2017).

Від самоосвітньої діяльності сімейного лікаря, такої його особистісної якості, як самостійність, залежить не лише особистий успіх, а й успішне лікування пацієнтів. Особистісний підхід у процесі формування готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності, безперечно, актуалізує увагу щодо організації самоосвітньої діяльності студентів-медиків.

В основу особистісного підходу до формування готовності майбутніх сімейних лікарів застосовувати медичне обладнання в професійній діяльності покладено принцип безперервного професійного розвитку (БПР), що передбачає організацію процесу самонавчання студентів у медичному ЗВО з орієнтацією на освіту протягом усього життя.

Одне з правил БПР майбутнього сімейного лікаря, як і кожного сучасного лікаря, зокрема лікаря сімейної медицини, – самоосвіта. Запланувати процес самоосвіти може кожен майбутній сімейний лікар на основі ґрунтовного

самооцінювання власної трудової діяльності. Процес навчання відбувається під час відвідування лекцій, семінарів, конференцій, засідань асоціацій, вивчення літератури, інших джерел інформації, що дають можливість постійно підвищувати свій професіоналізм.

Сімейний лікар може навчатися й розвиватися, працювати з пацієнтами в межах повсякденної практики, під час обговорення з колегами тих чи тих випадків і клінічних ситуацій, отримуючи поради й дослухаючись до думки фахівців про хворих, дізнаючись думку медсестер, пацієнтів та їхніх родичів, читаючи, вивчаючи клінічні рекомендації й медичні публікації з досліджуваної проблеми. Вочевидь, кожен студент-медик під час навчання в медичному ЗВО також може самостійно навчатися, відвідуючи різноманітні тренінги, постійні навчально-практичні семінари, вебінари, університетські клініки, зокрема клініки сімейної медицини (за наявності в конкретному ЗВО), авторські педагогічні майстерні, використовувати ресурсну базу медичного ЗВО та клінічних лікарень.

У процесі навчання в медичних ЗВО майбутні сімейні лікарі акумулюють знання, необхідні їм для реалізації майбутньої професійної діяльності, під управлінням педагогів, але водночас вони повинні також збільшувати багаж знань самостійно. Основний акцент у змісті сучасної вищої медичної освіти – зорієнтованість на розвиток самостійності, конкурентоспроможності й мобільності майбутніх сімейних лікарів, здатних до освоєння новітніх технологій і пристосування до професійної діяльності в різних умовах (Міщук, Венгрович, & Гаврилюк, 2013).

Роль викладача в самоосвіті майбутніх сімейних лікарів полягає насамперед у тому, щоб сформулювати розуміння необхідності самостійного і творчого підходу до здобуття знань протягом усього свідомого життя (Глушко, & Кулаєць, 2000; Ткачов, С., & Ткачова, Н., 2014).

Елементи самоосвітньої діяльності як об'єктивно необхідної (не лише для формування готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності) потрібно використовувати в освітньому процесі медичного ЗВО для формування у студентів-медиків готовності до безперервної самоосвіти. Учасники освітнього процесу не повинні тлумачити це як нав'язування додаткової, позапрограмної роботи, оскільки йдеться про зміну характеру навчальної роботи, переорієнтацію освітнього процесу відповідно до вимог часу.

Спираючись на дослідження вчених (Добровольська, 2016; Дудікова,

& Діденко, 2010; Наливайко, 2016), можемо окреслити такі механізми введення елементів самоосвіти в контекст формування готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності:

1) рекомендація викладачем на занятті додаткових літературних джерел, зокрема книг, статей із наукових журналів, інших інфоресурсів (відеороликів, телепрограм, присвячених сучасній медичній техніці та обладнанню);

2) внесення до завдань для самостійної роботи питань, що передбачають самоосвітню діяльність (питання для самоконтролю, проблемні питання, пошук власних прикладів для ілюстрації вивченого, узагальнення матеріалу за допомогою таблиць, схем, графіків, підготовка реферату тощо);

3) внесення до завдань для самостійної роботи майбутніх сімейних лікарів, до планів практичних і лабораторних робіт, тематики наукових конференцій у контексті застосування медичного обладнання в сімейній медицині таких питань, що стимулювали б студентів до самостійного пошуку інформації з різних джерел, необхідної для виконання завдань, із подальшим опрацюванням;

4) стимулювання самостійності майбутніх сімейних лікарів щодо опанування медичного обладнання під час конкретизації планів лабораторних і практичних робіт, надання можливості проведення самостійних досліджень, виконання індивідуальних проєктів тощо;

5) стимулювання й заохочення (наприклад, додаткові бали) на заліках та екзаменах тих студентів-медиків, які обізнані з додатковою літературою, зарубіжними дослідженнями, присвяченими проблематиці використання сімейними лікарями медичного обладнання, а також тих, що самостійно виконували інформаційно-пошукову роботу тощо.

На нашу думку, одним із продуктивних напрямів залучення майбутніх сімейних лікарів

до самоосвітньої діяльності є стимулювання їхньої участі в наукових конференціях – як попередньої, пасивної, що допомагає оновити уявлення про науково-практичні здобутки в медичній галузі, так і власної, скерованої на дослідження, на цікаву для студента професійну проблему, що уможливорює написання тез і виступу, формує основи дослідницької культури й розширює горизонти пошуку самоосвітніх джерел. Отже, мотиваційний і процесуальний складники самоосвітньої діяльності майбутнього лікаря сімейної практики можуть та повинні бути забезпечені на етапі професійної підготовки, оскільки сприяють здатності підвищувати свій професіоналізм, реалізовувати безперервний професійний розвиток упродовж усього трудового шляху.

Висновки. Професійне становлення майбутніх лікарів у сфері застосування медичного обладнання в професійній діяльності – багатогранний поліаспектний і поетапний процес індивідуально-особистісного розвитку висококваліфікованого фахівця сімейної медицини, що розпочинається з першого курсу навчання в медичному закладі вищої освіти (іноді – до моменту вступу) і триває протягом усього терміну навчання й подальшої професійної діяльності сімейного лікаря. Схарактеризовані етапи професійного становлення є послідовними та взаємодоповнювальними, проте не взаємозамінними: лише успішне завершення попереднього дає змогу перейти до наступного. На кожному з визначених етапів певне місце належить елементам самоосвіти, упровадженням яких у навчальний процес майбутніх сімейних лікарів керують викладачі медичного ЗВО, що забезпечує формування розуміння необхідності безперервного професійного розвитку сімейного лікаря та настанови на самоосвіту протягом усього життя.

Список використаних джерел

- Глушко, Л. В., & Кулаєць, В. М. (2014). Сучасні проблеми та перспективи підготовки сімейних лікарів на післядипломному етапі навчання. *Семейная медицина*, 5, 141-143.
- Добровольська, А. М. (2016). Формування в майбутніх лікарів і провізорів готовності до самоосвіти в межах розробленої моделі. *Наука і освіта*, 10, 138-149.
- Дубасенюк, О. А. (2012). Теоретико-технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу в професійно педагогічній підготовці майбутнього вчителя. *Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. С. 14-40.
- Дудікова, Л. В., & Діденко, О. В. (2010). Методичні рекомендації щодо підготовки майбутніх медиків до професійного самовдосконалення. *Вісник Національної академії ДПС України: електрон. наук.*

References

- Glushko LV, Kulaets V.M. (2014). Modern problems and prospects of training family physicians at the postgraduate stage of study. *Family Medicine*, 5, P.141-143. [in Ukrainian]
- Dobrovolska A.M. (2016). Formation of future doctors and pharmacists' readiness for self-education within the developed model. *Science and Education*, 10, P.138-149. [in Ukrainian]
- Dubasenyuk O.A. (2012). Theoretical and technological principles of implementation of personality-oriented approach in professional pedagogical training of future teachers. *Professional pedagogical education: personality-oriented approach: monograph*. Zhytomyr: ZhSU Publishing House. I. Franko. P. 14-40. [in Ukrainian]
- Dudikova L.V., Didenko O.V. (2010). Methodical recommendations for the preparation of future physicians for professional self-improvement. *Bulletin of the National Academy of the State Tax Service of Ukraine:*

- фах. вид., 1. Взято з http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Vnads/2010_1/10dovmps.pdf.
- Жданова-Неділько, О. Г. (2016). *Дидактичні основи навчальної взаємодії викладача і студента в процесі вивчення педагогічних дисциплін*. (Дис. д-ра пед. наук). Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, Полтава. 483 с.
- Кахно, І. В. (2010). Детермінанти особистісного становлення студентів-медиків на етапі професійного навчання. *Проблеми сучасної психології*, 8, 418–428.
- Лазуренко, О. О. (2018). Проблема особистісно-професійного становлення майбутнього лікаря та шляхи її вирішення у практиці вищої медичної школи. *Психологічний часопис*, 4, 121–137.
- Міщук, В. Г., Венгрович, О. З., & Гаврилюк, Н. С. (2013). Підготовка студентів з дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина» на додипломному етапі. *Сімейна медицина*, 4, 144–147.
- Наливайко, О. Б. (2016). *Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки*. (Дис. канд. пед. наук). Вінницький держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Вінниця. 286 с.
- Перцева, Н. О., Гуржий, О. В., & Чуб, Д. І. (2017). Використання особистісно-орієнтованого навчання у процесі професійної підготовки майбутніх лікарів. *Проблема современного педагогического образования. Серия: Педагогика и психология: сб. науч. трудов*, 54 (1), 163–169.
- Ткачов, С. І., & Ткачова, Н. О. (2000). Формування у студентів потреби в самоосвіті. *Університетська освіта України XXI століття: проблеми, перспективи, тенденції розвитку: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф.* Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. С. 190–191.
- Хохліна, О. П., & Помиткіна, Л. В. (2019). Особистісний підхід як методологічний інструментарій забезпечення становлення в людини її індивідуальності. *Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій в умовах мережевого суспільства: колективна монографія*. Київ: ТОВ «АльфаПІК». С. 76–85.
- electron. Science. profession. ed., 1. Taken from http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Vnads/2010_1/10dovmps.pdf. [in Ukrainian]
- Zhdanova-Nedilko O.G. (2016). Didactic bases of educational interaction of the teacher and the student in the course of studying of pedagogical disciplines. (Dissertation of Doctor of Pedagogical Sciences). V.G. Korolenko Poltava National Ped. Univ., Poltava. 483 p. [in Ukrainian]
- Kahno I.V. (2010). Determinants of personal development of medical students at the stage of professional training. *Problems of Modern Psychology*, 8, P. 418–428. [in Ukrainian]
- Lazurenko O.O. (2018). The problem of personal and professional development of the future doctor and ways to solve it in the practice of higher medical school. *Psychological Journal*, 4, P.121–137. [in Ukrainian]
- Mishchuk V.G., Vengrovich O.Z., Gavriluk, N.S. (2013). Preparation of students in the discipline "General Practice - Family Medicine" at the undergraduate stage. *Family Medicine*, 4, P.144–147. [in Ukrainian]
- Nalivayko O.B. (2016). Formation of professional culture of future family doctors in the process of contextual training. (Dissertation for Candidate of Pedagogical Sciences). Mykhailo Kotsyubynskyi Vinnytsia State. Ped. Un., Vinnytsia. 286 p. [in Ukrainian]
- Pertseva N.O., Gurzhiy O.V., Chub D.I. (2017) The use of personality-oriented learning in the process of professional training of future doctors. The problem of modern pedagogical education. Series: Pedagogy and psychology: coll. of scientific proceedings, 54 (1), P.163–169. [in Ukrainian]
- Tkachev S.I., Tkachova N.O. (2000). Formation of students' need for self-education. University education of Ukraine of the XXI century: problems, prospects, development trends: theses of international scientific-practical conf. Kharkiv: KhNU named after V.N. Karazin. P. 190–191. [in Ukrainian]
- Khokhlina O.P., Pomytkina, L.V. (2019). Personal approach as a methodological tool for ensuring the formation of a personality. Individuality in the psychological dimensions of communities and professions in a network society: a collective monograph. Kyiv: AlfaPIK LLC. P. 76–85. [in Ukrainian]

Відомості про авторів:
Бичко Марина Вікторівна
bastet_09@ukr.net

Полтавський державний медичний університет
вул. Шевченка, 23, м. Полтава,
Полтавська обл., 36011, Україна

Стетенко Сергій Анатолійович
stetsenko_sa@ukr.net
Полтавський державний медичний університет
вул. Шевченка, 23, м. Полтава,
Полтавська обл., 36011, Україна

doi: 10.33842/22195203/2021/26/129/134

Матеріал надійшов до редакції 15. 05. 2021 р.
Прийнято до друку 01. 06. 2021 р.

Information about the authors:
Bychko Maryna Viktorivna
bastet_09@ukr.net
Poltava State Medical University
Shevchenko St., 23, Poltava,
Poltava region, 36011, Ukraine

Stetsenko Serhii Anatoliiovych
stetsenko_sa@ukr.net
Poltava State Medical University
Shevchenko St., 23, Poltava,
Poltava region, 36011, Ukraine

doi: 10.33842/22195203/2021/26/129/134

Received at the editorial office 15. 05. 2021.
Accepted for publishing 01. 06. 2021.